

deeen, stuifmeelklompjes in plaats van helmknoppen. Deze stuifmeelklompjes zijn twee aan twee met klemmetjes aan elkaar verbonden en losjes aan de stamper bevestigd, zodat een bezoekend insect er met een poot ingeklemd wordt en ze bij het wegvliegen losrukt. Bij het bezoek aan een volgende bloem worden de stuifmeelklompjes dan op de stempel overgebracht, zodat bevruchting kan plaatsvinden.

Daarnaast liet de heer Van Beek zaaddozen rondgaan van *Aeschynanthus speciosus*, een tot de Gesneriaceae behorende kamerplant met bloemen die veel lijken op die van de bekende *Columnnea*. De bloemen worden waarschijnlijk door vliegen bestoven en zetten in de huiskamer maar sporadisch zaad. Aan de erg kleine zaadjes zitten lange fijne haren, die voor de verspreiding zorgen.

De heer Bult had een groot aantal paddestoelen verzameld en, voorzien van een naamplaatje, uitgesteld. Er is dit jaar een paddestoelenrijkdom geweest

zoals die in de afgelopen tien jaar niet meer is voorgekomen. De oorzaak hiervan is gelegen in de voor de groei van de zwamvlok gunstige weersomstandigheden: een lange regenperiode, gevolgd door een tijd met betrekkelijk hoge temperaturen. Te bewonderen waren onder meer het Geel nestzwammetje (*Crucibulum laeve*) en het Bleek nestzwammetje (*Cyathus olla*), een aantal Wasplaten (*Hygrophorus spec.*) en twee Aardsterren (*Geastrum fimbriatum* en *G. triplex*). Een interessante soort is de Splijtzwam (*Myxomphalia maura*), die zijn naam ontleent aan het splijten van de lamellen, als de hoed vanuit de rand open wordt gescheurd. De Splijtzwam is een paddestoel die normaliter op brandplekken groeit. De getoonde exemplaren werden gevonden tussen Grove dennen, die zijn aangeplant op een in het verleden op de Brunsummer heide uitgespreide deklaag afkomstig van een bruinkoolontginning en wel daar waar de deklaag nog veel bruinkool bevat. Een andere belangwekken-

de paddestoel was de Gesteelde stuifbal (*Tulostoma brumale*). Van deze soort ontstaat en rijpt het vruchtlichaam ondergronds, maar komt later boven de grond door een verlenging van de steel. Gesteelde stuifballen werden vroeger veel gevonden op oude, met kalkmortel gemetselde muren. Ze waren in ons land alleen nog maar bekend van de Noord- en Zuid-Hollandse duinen. De uitgestalde exemplaren werden enkele weken geleden gevonden op een kalkrijke helling te Eijs, gemeente Wittem. Daarna was het woord aan de heer van Campen voor diens klankbeeld: "Kleurenpracht in tuinen en parken". Spreker voerde de aanwezigen met prachtige foto's door natuurterreinen, tuinen en parken, waarbij de nadruk lag op beide laatste. Het was tevens een tocht door de seizoenen, die opnieuw aantoonde, dat ook buiten de groei- en bloeitijd veel moois te beleven valt. De aaneengerijde, met veel gevoel voor compositie en kleur genomen opnamen maakten het geheel tot een lust voor het oog.

In Memoriam

W.L. Leclercq (1899 - 1984)

Op 6 November 1984 overleed op hoge leeftijd te Haarlem de oud-notaris Willem Leo Leclercq, geboren op 11 September 1899 te Breda.

Velen van de huidige lezers van het Maandblad zal de naam van de overledene onbekend zijn. Vanwege zijn zeer grote verdiensten voor het natuurbehoud in Limburg is het echter passend hem op deze plaats te herdenken.

In de voor het Nederlandse landschap beruchte crisis van de dertiger jaren, werden ook de Midden-Limburgse beekdalen ernstig bedreigd. In het kader van de werkverschaffing zouden alle beken over hun gehele lengte worden gekanaliseerd en ook anderszins aan tekentafel-normen worden aangepast. Zo ook met de Leu- en Zelsterbeek.

Wellicht was Leclercq, die in 1932 na een jarenlang verblijf in Indië per zeilschip in ons land was teruggekeerd, een van de weinigen, die op dat moment van de grote waarde en schoonheid van de dalen van deze beken

diep doordrongen was. Hij had immers vele zomervacanties bij familie in Heythuizen doorgebracht en vaak per boot tochten op de Leubeek gemaakt. Onmiddellijk na zijn terugkeer in Nederland trok hij in woord en geschrift ten strijde tegen de voorgenomen algehele verwoesting van het gebied. Het is ongetwijfeld van doorslaggevende betekenis geweest, dat hij spoedig Dr. Jac. P. Thijsse voor zijn standpunt wist te winnen. Na veel touwtrekken en concessies doen was het resultaat, dat de dalen van Leu- en Zelsterbeek vanaf de weg Roggel-Haalen tot aan de samenvloeiing van deze beken voor vernietiging gespaard zouden blijven. Thans vormen deze dalen zeer fraaie voorbeelden van stroomdalen van laaglandbeken en kunnen als de kostbare kern van het Leudal-reservaat worden beschouwd.

De verdienste van Leclercq voor onze provincie is niet beperkt gebleven tot deze geslaagde reddingsactie. Hij schreef ook een drietal, ook thans nog

Voorjaar in het Zelsterbeekdal, dat dankzij de inzet van W.L. Leclercq in de dertiger jaren behouden is gebleven. Foto: J.H. Willems.

zeer leeswaardige boeken over Limburg. Deze zijn gebaseerd op uitvoerige en nauwgezette eigen waarnemingen, ten dele gedaan tijdens een wekenlange fietsvacantie. Deze boeken, "Limburg. Reisboek", "Limburg, land en mensen" en "Noorden Midden-Limburg", verschenen alle in 1949. Zij geven, rijk geïllustreerd, een uitstekend beeld van landschap en menselijke bedrijvigheid in de provincie in een periode, dat deze streek nog overwegend een agrarisch stempel droeg. Aan de botanische, zoologische en geologische aspecten wordt hierin ruimschoots aandacht besteed. Leclercq was een veelzijdig mens. Naast zijn drukke werkkring als notaris, vond hij tijd om naast de drie reeds genoemde boeken nog het bekende "Bomenspiegel voor de wandelaar"

te schrijven. Hierin komen veelvuldig voorbeelden uit Limburg ter sprake. Daarnaast schreef hij nog een succesvol jongensboek, boeken over filosofie en over zeilvaart en zeilschepen, en vertaalde hij nog enkele romans.

In later jaren zijn zijn activiteiten in Limburg veel minder geworden en heeft zijn zorg voor het behoud van de natuur zich meer verplaatst naar de provincie waar hij zich na zijn pensionering vestigde, namelijk Utrecht. Ter gelegenheid van de presentatie van het boek: Leudal, beeld van een Midden-Limburgs beekdal (red. T. Lemaire, 1973), bezocht ik samen met Leclercq het Leudalgebied. Dankzij zijn voortreffelijke geheugen wist hij nog vele interessante details te vertellen over het gebied, waarin hij zoveel had vertoefd. Ook vertelde hij nog met

veel geestdrift over het stuk bos, dat ooit zijn eigendom was geweest, maar sedert 1965 onderdeel van het reservaat was geworden.

Bij de dood van Leclercq is het goed er even bij stil te staan, dat het vooral aan hem te danken is, dat althans nog een gedeelte van de oorspronkelijke bedding van Leu- en Zelsterbeek behouden is gebleven. Een dergelijke gemotiveerde inzet is in het verleden wel vaker voor het natuurbehoud van belang gebleken. Ongetwijfeld zal dit ook in de toekomst belangrijk blijven, opdat niet alsnog verloren zal gaan wat dankzij mensen als Leclercq thans nog aan natuur in ons land aanwezig is.

J.H. Willems

De Geelwitte helmbloem ingeburgerd?

D. Th. de Graaf,

Natuurhistorisch Museum Maastricht

Reeds een groot aantal jaren worden in de tuin van het Natuurhistorisch Museum Maastricht enkele planten van de Geelwitte helmbloem (*Corydalis ochroleuca* Koch; fig. 1) gekoesterd. Deze planten zijn vermoedelijk nakomelingen van de exemplaren die begin deze eeuw op een muur in Maastricht voorkwamen. Aan het eind van de zestiger jaren werd gemeld dat de Geelwitte helmbloem in Maastricht niet meer voorkwam (SEGAL, 1969a). VAN DER MEIJDEN *et al.* (1983) schrijven over deze soort dan ook in de voltooid verleden tijd: "In Z.-Limb. verwilderd gevonden".

Echter, in 1983 werd de Geelwitte helmbloem aangetroffen op de zuidelijke stadsmuur tussen de Jeker en de tuin van het hoofdgebouw van de Rijksuniversiteit Limburg, het voormalige Jezuiten klooster, aan de Tongersestraat. Dit is echter, zoals uit onderstaande zal blijken, niet dezelfde plaats waar deze soort in 1913 voor het eerst werd gevonden (DE WEVER, 1914). In dit artikel wordt ingegaan op de vondsten van de Geelwitte helmbloem in het gebied dat bestreken wordt door de Flora van Nederland (VAN DER MEIJDEN *et al.*, 1983) en de Flora van België, het Groot Hertogdom Luxemburg, Noord Frankrijk en de aangrenzende gebieden (DE LANGHE *et al.*, 1983; fig. 2). Aldus wordt een "plantengeografisch portret" (zie MENNEMA, 1982) geschetst met behulp waarvan de vraag kan worden beantwoord of de Geelwitte helmbloem tot de Nederlandse (en Belgische) flora kan worden gerekend.

Figuur 1. De Geelwitte helmbloem in bloei.

Vondsten in Nederland

De eerste vondst van de Geelwitte helmbloem in Nederland dateert van 1897: "...op een muur van het Wal-

ramsplein te Valkenburg" (uurhok 62-22; zie Vuyck, 1901). In de collecties van het Rijksherbarium is van deze vindplaats materiaal opgenomen dat verzameld werd in 1900 (zie ook KOK ANKERSMIT, 1900), 1902 en 1913.

Bij een van de vondsten van 1902 is door P. Jansen of W.H. Wachter de aantekening "in 1910 daar zelf gezien" toegevoegd. In het herbarium van L. Rieter (Natuurhistorisch Museum Maastricht) bevindt zich even-